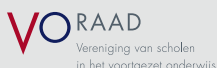

Samenwerken voor samen leren deel II (SO-SBO-BAO)

Februari 2017

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

1. Inleiding

In veel samenwerkingsverbanden PO is een geleidelijke verschuiving van het (gewenste) dekkend netwerk op gang gekomen. Dit leidt onder meer tot initiatieven van samenwerking en afstemming tussen het regulier onderwijs en het speciaal onderwijs. Deze ontwikkeling zie je zeker in samenwerkingsverbanden en bij so-scholen met een visie die meer is gericht op de integratie en inclusie van leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben. Het landelijke beeld geeft aan dat alle schooltypen bij deze ontwikkeling zijn betrokken, zowel het regulier onderwijs (basisonderwijs en speciaal basisonderwijs) als het speciaal onderwijs. De samenwerking en afstemming strekt zich ook uit tot buiten een samenwerkingsverband passend onderwijs, naar de instellingen voor het onderwijs aan visueel en aan auditief en/of communicatief beperkte leerlingen.

So- scholen met (hoofdzakelijk) leerlingen met uitstroombestemming vso dagbesteding zullen veelal andere keuzes maken. In deze handreiking wordt aan die ontwikkeling geen aandacht besteed.

In de landelijke dialoog over het thema invlechting is nu voor de koers gekozen om de uitwerking van samenwerking/invlechting in de praktijk te volgen en te ondersteunen, voordat gestart wordt met wetgeving. Om scholen meer helderheid te geven over de wettelijke mogelijkheden rondom samenwerking en integratie is in juni 2016 de handreiking '[Samenwerken voor samen leren](#)' opgesteld.

Genoemde handreiking geeft informatie over:

- Het inrichten van een nevenvestiging
- Symbiose en meetellen onderwijstijd
- De vormgeving van een (s)bo of vo school met specifiek profiel

Tijdens een landelijke bijeenkomst in Utrecht in juni 2016 is met scholen is over de handreiking gesproken. Op basis van o.a. daar gestelde aanvullende vragen is deze vervolghandreiking opgesteld.

Doel en opzet van deze vervolghandreiking

In voorliggende handreiking wordt vooral geput uit diverse praktijkvoorbeelden van samenwerking en afstemming tussen speciaal onderwijs en regulier onderwijs. De focus ligt op de twee intensieve vormen van samenwerking:

- Vergaand samenwerken (nevenvestiging, meetellen onderwijstijd en symbiose)
- School met een specifiek profiel

Het eerste hoofdstuk biedt een beknopt overzicht van de fasen in een verandertraject, met daarbij aandachtspunten per fase. In het tweede hoofdstuk gaan we uitgebreider in op twee meer intensieve vormen van samenwerking tussen het speciaal onderwijs en het regulier onderwijs. In dat deel zijn ook praktijkvoorbeelden opgenomen. Hoofdstuk drie omvat een aantal meer algemene aanbevelingen. In het vierde en laatste hoofdstuk van deze handreiking vindt u een overzicht van de manieren waarop de scholen en samenwerkingsverbanden vanuit de Raden, LECSO en OCW worden ondersteund bij invlechting.

Aan deze handreiking zijn de volgende bijlagen toegevoegd:

- bijlage 1: opheffen van een school/vestiging
- bijlage 2: afspraken binnen en met omliggende samenwerkingsverbanden
- bijlage 3: Handreiking 'Samenwerken voor samen leren, deel I'

Hoofdstuk 1. Fasen in een veranderproces

Het veranderingsproces om te komen tot nieuwe samenwerkingsvormen tussen speciaal en regulier onderwijs is een intensief traject. In grote lijnen verloopt een dergelijk veranderingsproces volgens een aantal fasen.

1. Belichten: verkennen van het vraagstuk

Het gaat in deze fase om zowel het verkennen van de context als het op zoek gaan naar de aanleiding/noodzaak om te gaan veranderen/innoveren.

De aanleiding voor samenwerking en integratie van onderwijsvormen is in de praktijk heel divers. In willekeurige volgorde een aantal mogelijke aanleidingen:

- Een gemeenschappelijke ambitie om meer inclusief onderwijs te realiseren;
- De ambitie om (meer) maatwerkarrangementen voor leerlingen te ontwikkelen;
- De keuze op lokaal niveau om voorzieningen steeds meer onder één dak te plaatsen, bijvoorbeeld in de vorm van een IKC, waar ook het sbo en so deel van uitmaken.
- Een netwerk van voorzieningen dat niet dekkend is, waarbij verbreding van sommige voorzieningen een optie is.

Juist omdat elke situatie anders is, is het goed op voorhand concreet te formuleren waarom een integratieproces/samenwerking wordt gestart. In deze fase gaat het o.a. over vragen als:

- Wat gaat er nu niet goed en kan beter voor leerlingen, ouders, scholen, in de onderlinge samenwerking?
- Zijn de kansen en risico's van de scholen (en het samenwerkingsverband) in beeld?
- Zijn actuele kengetallen beschikbaar (aanbod, deelname, aantallen)?

2. Richten: gezamenlijk ontwikkelen van een visie

Het formuleren van een gezamenlijk gedragen visie is essentieel. Het is goed om daar veel tijd aan te besteden met de relevante partners als scholen, leraren, ouders, samenwerkingsverband en gemeente(n). Een cruciale factor in het veranderingsproces is het creëren van draagvlak voor de visie.

Bij visie vorming gaat het om vragen als:

- Wat zijn onze langetermijnambities? Wat zijn de beoogde resultaten?
- Waar staan we voor, wat verbindt ons en wat zijn onze kernwaarden?
- Wat is ons gemeenschappelijk beeld van een gewenste en haalbaar geachte toekomstige situatie en van het veranderingstraject dat nodig is om daar te komen?

3. Inrichten: uitwerken scenario's

De visie wordt vertaald in een of meer mogelijke scenario's. Vervolgens worden de scenario's verder uitgediept en getoetst aan bestaande praktische mogelijkheden en belemmeringen. Het gekozen scenario wordt daarna uitgewerkt in een meerjarenplan. Bij het uitzetten van een meerjarig traject lijkt een combinatie van een toekomstbeeld, een mogelijk scenario en de ruimte om van onderop en met eigenaarschap van betrokkenen te ontwikkelen een vruchtbare aanpak.

4. Verrichten: implementeren van een gekozen scenario

In deze fase wordt het implementatieplan uitgevoerd om het gewenste scenario te realiseren. Bij het implementeren en ook daarna, als de samenwerking een feit is, kunnen zaken naar boven komen die niet van tevoren zijn bedacht. Dat betekent reflectie en eventuele nieuwe afspraken om aanpassingen te doen die aansluiten bij de gewijzigde praktijk/inzichten.

Hoofdstuk 2. Stappen richting intensieve samenwerking regulier en speciaal

Afhankelijk van het doel van de nadere samenwerking kiezen besturen en scholen voor een specifieke organisatievorm. In dit deel een nadere toelichting op de twee samenwerkingsvormen 'vergaand samenwerken' en 'inrichten reguliere school met specifiek profiel'.

1. Vergaand samenwerken

Het inrichten van een nevenvestiging van een so-school in een (s)bo school is een veelvoorkomende vorm. Een andere variant is om twee scholen, bijvoorbeeld sbo en bao, in één gebouw te huisvesten. Scholen kunnen maximaal samenwerken als ze onder hetzelfde bevoegd gezag vallen, onder meer door grotere flexibiliteit in de inzet van personeel. Het is echter niet noodzakelijk dat beide scholen onder één bevoegd gezag vallen.

Indien twee scholen in een gebouw worden gevestigd, dan moet in de inrichting en uitvoering van het onderwijs duidelijk en zichtbaar zijn dat het gaat om twee scholen. Het moet op basis van de huidige wettelijke voorschriften altijd duidelijk zijn wie verantwoordelijk is voor welke leerling, zodat er geen misverstand kan ontstaan wie aansprakelijk is als er iets gebeurt. Het mengen van leerlingen van twee scholen in één groep is dan ook niet toegestaan, tenzij gebruik wordt gemaakt van flexibele arrangementen zoals symbiose of meetellen onderwijstijd. Zie voor meer informatie over flexibiliseringsmogelijkheden de [eerste handreiking](#).

Leerlingen en onderwijsorganisatie

Het is aan de betrokken scholen om met elkaar te bepalen op welke manier de samenwerking het beste bijdraagt aan passend onderwijs voor leerlingen. Dat begint bij het (gezamenlijk) verkennen van de onderwijsbehoeften van leerlingen. Daar spelen de commissies voor de begeleiding en/of commissies van onderzoek (cluster 1 en 2) een belangrijke rol bij. Eén van de adviezen van een voorloper in dit traject (Prisma, school voor gespecialiseerd onderwijs in Kampen, zie portret) is om vanaf het begin de samenwerking op te zoeken tussen de betrokken commissies voor de begeleiding en commissies voor onderzoek. Voor elke leerling wordt in het ontwikkelingsperspectief (opp) beschreven welk (flexibel) onderwijsarrangement het meest tegemoet komt aan de onderwijsbehoeften. Op deze manier wordt maatwerk geleverd.

Een stap verder gaat de wens van scholen om de leerlingen op onderwijsbehoefte in te delen in de diverse onderwijsgroepen en niet op onderwijstype (via een tlv sbo of tlv so). De criteria waarop de scholen de leerlingen over de groepen verdelen kunnen verschillend zijn. Denk bijvoorbeeld aan een specifiek pedagogisch klimaat of intensiteit van begeleiding/ondersteuning). Het op deze manier mengen van leerlingen van twee scholen is alleen mogelijk als ook de scholen langs deze profielen werken. Het is binnen de huidige wetgeving niet mogelijk om leerlingen van verschillende scholen in één klas te plaatsen. In december 2016 is een motie aangenomen waarin de regering wordt verzocht om de noodzaak van innovatieve experimenteeruimte te inventariseren. In het voorjaar 2017 wordt onderzocht op welke wijze uitwerking gegeven kan worden aan die motie.

Personeel

Een van de belangrijkste aanbevelingen is om de schoolteams vanaf het begin mee te nemen in het ontwikkelproces en ze daarbij een eigen rol te geven en te faciliteren. Dat kan bijv. in de vorm van gemengde veranderteams en/of tijdelijke werkgroepen. Het uitwisselen en delen van expertise biedt zeker meerwaarde. In de situatie dat so/sbo/bao scholen onder een bevoegd gezag vallen is er maximaal ruimte om personeel flexibel in te zetten (vrijwillig mobiliteitsbeleid).

De ouders meenemen

Ook voor ouders geldt dat het belangrijk is om ze in een zo vroeg mogelijk stadium te betrekken bij het voornemen om intensief te gaan samenwerken met een andere school/andere scholen. Voor leerlingen waar maatwerk in de vorm van bijv. symbiose/meetellen onderwijs wordt ingezet, moet een ontwikkelingsperspectief worden opgesteld. Over dat plan vindt altijd (op overeenstemming gericht)¹ overleg met de ouders plaats.

Afspraken met de gemeente

In de situatie van vergaande samenwerking is er sprake van een aantal scholen in één gebouw. Soms is een verbouwing nodig/wenselijk en in andere gevallen bestaat de mogelijkheid (op termijn) om nieuwbouw te realiseren. Overleg met de gemeente in een vroeg stadium door besturen en/of samenwerkingsverband is dan ook aan te raden, vooral als de ambitie bestaat om op termijn met een aantal scholen in één gebouw te zitten (opname in plan van scholen) of als er aanpassingen wenselijk zijn in meerjarige onderhoudsplannen. Deze onderwerpen horen thuis in het OOGO tussen gemeenten en samenwerkingsverbanden. Voor zowel leerlingen in het sbo als het so kan aanspraak worden gemaakt op leerlingenvoer. Wel kunnen de voorwaarden die daaraan worden gesteld per gemeente verschillen. Het is dan ook raadzaam om alert te zijn of er hernieuwde afspraken gemaakt moeten worden als gevolg van de vergaande samenwerking.

Prisma; gespecialiseerd onderwijs Kampen

Als voorbeeld van de eerste positie (speciaal onderwijs los van regulier) noemen we Prisma in Kampen. Prisma is vanaf 1 augustus 2016 een geïntegreerde school voor so en sbo. In eerste instantie vormde de bedreiging van krimp van het leerlingenaantal en daarmee samenhangend het risico op verlies aan kwaliteit de noodzaak tot samenwerking tussen De Ambelt SO cluster 4, de Trimaran SBO en de Schakel SO cluster 3. Deze drie scholen zitten samen in een gebouw met de Enkschool cluster 2. Vanuit een andere invalshoek bekeken, vanuit visie, was het vooral ook een kans om met vier scholen in een gebouw meer flexibele onderwijs- en ondersteuningsmogelijkheden te ontwikkelen voor leerlingen.

Krachten bundelen

Langere tijd was de relatie tussen de scholen te kenmerken als een LAT relatie: Living apart together. Wel samen in een gebouw, maar niet of nauwelijks verbindingen tussen de scholen. De ambitie om de krachten te bundelen en talenten te benutten werd versneld door het bestuursbesluit van de Ambelt om de relatie met de kernpartners te verstevigen en op termijn alle scholen voor (v)so over te dragen aan andere besturen (zoveel mogelijk regulier) en zichzelf als stichting op te heffen. De Ambelt (SO locatie Kampen) werd met ingang van 1 augustus 2016 overgedragen aan een nieuw bestuur: de Stichting voor Protestants Christelijk Speciaal en Voortgezet Speciaal Onderwijs voor Kampen en omstreken. Dit bestuur was al bevoegd gezag van de De Schakel en de Trimaran. De afgelopen 1,5 jaar is benut om met alle geledingen van de scholen na te denken over wat het beste werkt voor de leerlingen. Dit traject kenmerkt zich door co-creatie en het met elkaar op onderzoek uitgaan naar nieuwe organisatorische en inhoudelijke scenario's.

De criteria om leerlingen opnieuw in te delen en te vermengen op basis van onderwijsbehoefte werden vastgelegd. Deze zijn: sociaal-emotionele ontwikkeling, communicatieve mogelijkheden, mate van zelfstandigheid en als laatste uitstroom/ontwikkelingsperspectief. Daardoor is een aantal groepen, in met name de onder- en middenbouw, vermengd. Er wordt gebruikgemaakt van de mogelijkheden tot symbiose die echter onvoldoende

¹ De Tweede Kamer heeft een wetsvoorstel aangenomen waarin wordt geregeld dat ouders instemmingsrecht hebben op het handelingsdeel van het OPP. Behandeling in de Eerste Kamer moet nog plaatsvinden.

toereikend zijn om de ambities te verwezenlijken. Prisma is op zoek naar aanvullende wet- en regelgeving en vanaf de start van de geïntegreerde school is een onderzoek gestart met NRO gelden.

De werkwijze van de school kenmerkt zich door op weg te gaan, gewoon te starten. Er is geen einddatum bepaald voor het toekomstbeeld.

Grootste knelpunt

Voor flexibele arrangementen voor leerlingen is het mogelijk om o.a. gebruik te maken van de symbiose-regeling. De school gaat hierin verder en groepeerde alle leerlingen op basis van onderwijsbehoeften en gaat daarmee over de grenzen van de school (brinnummers) heen. Wettelijk gezien ligt hier een belemmering. De school wil graag eerst onderzoeken wat echt passend is voor leerlingen, om daarna aanpassingen te doen t.a.v. Brinnummers of SBO TLV's. Het is een nadrukkelijke wens van de school om van OCW de ruimte te krijgen om bijvoorbeeld twee jaar te mogen experimenteren om te onderzoeken wat een optimale manier is om als één gespecialiseerde voorziening passend onderwijs te bieden voor alle leerlingen.

Adviezen vanuit ervaring:

- Loop het traject samen. Je hebt niet enkel te maken met leerlingen die samen in één groep onderwijs krijgen maar ook met teamleden die moeten samenwerken en die zich mogelijk ooit hebben geïdentificeerd met een schoolsoort.
- Wij hebben bewust gekozen voor de kwaliteitsnorm van het SO. Het SBO mag daaronder vallen, andersom mag niet.
- De communicatie naar ouders en naar partners.
- Wij hebben bewust gekozen voor de naam Prisma; gespecialiseerd onderwijs Kampen. In de regio is duidelijk wie en wat we zijn. Buiten de regio wordt nog veel gesproken over ZML en de clusters. Er valt altijd veel uit te leggen.
- Start zo snel mogelijk met een gezamenlijke Commissie voor Begeleiding.
- Betrek het SWV en Centrum Jeugd en Gezin bij het traject op bestuurlijk niveau maar ook op schoolniveau.

Toekomst

Vanuit Prisma wordt de komende tijd onderzocht op welke manier verder samengewerkt kan worden met de Enkschool. Dat er nu één school voor speciaal onderwijs wordt gevormd, sluit de aansluiting met het regulier onderwijs niet uit. "Het is hier wel belangrijk om eerst van die vier S(B)O-scholen een eenheid te maken, voordat we aansluiting zoeken bij het regulier. Dat maakt het veel overzichtelijker", aldus Ina Rook.

2. Inrichten reguliere school met een specifiek profiel

Als vanuit ambitie de school en/of het samenwerkingsverband geen onderscheid meer wil maken tussen verschillende groepen leerlingen (speciaal en regulier), maar op een alternatieve wijze wil 'arrangeren', dan bestaat de mogelijkheid om een reguliere school (bao, sbo) met een specifiek profiel in te richten. In de praktijk betekent dit dat een sbo/so school wordt opgeheven en alle leerlingen en het schoolteam overgaan naar de bao-school of sbo-school met een specifiek profiel. Indien een sovso school wil samengaan met een sbo-school, dan zal de start van de sbo school

met specifiek profiel gelijktijdig plaatsvinden met de opheffing van de so-afdeling. De vso school kan zelfstandig blijven bestaan.

Tijdpad

In het scenario om een sbo of so school te sluiten, zullen de besturen helder moeten maken op welke wijze toegewerkt wordt naar een sluiting van betreffende school en op welke termijn. Het bestuur van De Ambelt (Zwolle en omstreken) heeft ervoor gekozen om de invlechting binnen een periode van twee jaar te realiseren. Het samenwerkingsverband De Meerij PO (zie portret) kiest voor een meer geleidelijke weg en laat de afbouw van het sbo parallel lopen aan de opbouw van een bao-school met extra profiel. In dit scenario worden voor sbo leerlingen de ondersteuningsbehoeften vertaald in een groepsarrangement op de samenwerkende basisschool. De basisschool groeit en werkt de groepsarrangementen verder uit terwijl het leerlingaantal op de sbo-school daalt.

Bij de keuze voor een geleidelijke afbouw van een school is het raadzaam van tevoren een kritische ondergrens te bepalen, rekening houdend met het kunnen bieden van kwalitatief goed onderwijs. Het moet in ieder geval voor leerkrachten, ouders en leerlingen helder zijn welke leerlingen de school op de 'oude' manier zullen afmaken. Duidelijke communicatie over het tijdstip waarop de school sluit is evident.

Aangezien het samenvoegen van twee scholen alleen kan plaatsvinden per 1 augustus, is het van belang de leerlingen voor de zomer uit te schrijven bij het speciaal (basis) onderwijs en voor 1 augustus in te schrijven bij de (speciale) basisschool met specifiek profiel. Zolang er ingeschreven leerlingen zijn op de 'oude' locatie, kan de school niet worden opgeheven. Goed overleg met ouders, die de leerling immers aanmelden bij de 'fusieschool', is dus essentieel in deze.

Leerlingen

Dit proces van ontvlechting en invlechting vraagt om een geleidelijk en zorgvuldig proces, waarbij continuïteit en veiligheid voor leerlingen belangrijke aandachtspunten zijn. Voor alle leerlingen die de overstap maken naar een andere school zal het ontwikkelingsperspectief leidend moeten zijn. Daarin staat immers welke onderwijsondersteuning en eventuele ondersteuning door jeugdhulp/revalidatie de leerling nodig heeft.

Bij het voornemen om een school op te heffen is het in ieder geval noodzakelijk om aandacht te besteden aan de overdracht van leerlingen en de wijze waarop de ondersteuning er uitziet op de nieuwe school. Voor een stappenplan kan gebruik gemaakt worden van de informatie uit de handreiking '[De overstap van leerlingen van speciaal naar regulier onderwijs](#)', KPC-groep

Indien de (s)bo-school samengaat met een bao-school, is er geen toelaatbaarheidsverklaring meer nodig voor de leerlingen. Voor de

meeste leerlingen zal wel een arrangement nodig zijn, waarover afspraken gemaakt moeten worden met zowel het eigen als aanpalende samenwerkingsverbanden.

Onderwijsorganisatie

Bij de vorming van een school met een specifiek profiel staan de gezamenlijke schoolteams voor een aantal methodische - en organisatorische vragen. Denk aan een nieuwe basis voor het groeperen van leerlingen, het samenstellen van de groepen, de wijze van differentiëren, de inrichting van het pedagogisch klimaat of het werken met arrangementen.

Op basis van de uitkomsten van deze keuzes wordt een nieuw schoolondersteuningsprofiel opgesteld. Wil het profiel in de praktijk van betekenis zijn, dan kan dat alleen als het schoolteam daar actief bij betrokken wordt en er duidelijke afspraken worden gemaakt. De mr heeft adviesrecht t.a.v. het schoolondersteuningsprofiel (WMS, artikel 11.r).

Personeel

Op basis van de wet zijn er geen verschillen in eisen aan de bevoegdheden: voor alle onderwijssoorten geldt dat leerkrachten PABO opleiding afgerond moeten hebben.

Het personeel binnen het funderend onderwijs (waaronder bao, sbo en so) valt onder dezelfde cao PO, maar er kunnen wel verschillen bestaan in functie- en loongebouw en in de arbeidsvoorwaarden. Bij het daadwerkelijk samenvoegen van bijvoorbeeld een reguliere bao met een sbo-school zal doorgaans een nieuw functieboek (of uitbreiding van het bestaande functieboek) noodzakelijk zijn. Een analyse van de verschillen en overeenkomsten in de invulling van taakbeleid, werktijden, werkgelegenheidsbeleid, etc. vindt plaats in de onderzoeksfase van een fusie-traject. Een overzichtelijk instrument hierbij is het opstellen van een sociaal statuut of een nieuwe sociale paragraaf.

Vanuit de gezamenlijke profielkeuze voor de nieuwe school wordt duidelijk welke functies, expertise en competenties van leerkrachten en onderwijsondersteunend personeel (oop) in de nieuwe school gewenst zijn. Dat betekent dat er in het personeelsbeleid keuzes gemaakt worden over de inzet van mensen/expertise op de diverse plaatsen in de onderwijsorganisatie, inclusief inschaling/ salariëring. Wettelijke kaders zijn er vanuit de cao en het Bestuursakkoord t.a.v. functiemix en aantal master-ge diplomaerden. Professionaliseringsbeleid is hierbij een onmisbaar instrument.

Twee relevante adviezen in dit kader zijn:

- Investeer in het faciliteren van leren op individueel en op teamniveau;
- Geef de leerkrachten veel ruimte en eigenaarschap om de nieuwe schoolorganisatie inhoudelijk vorm te geven.

Extra aandachtspunt is de wijze waarop straks, na samenvoeging, de aanwezige expertise behouden blijft.

Ouders betrekken

In een zorgvuldig traject hoort goed overleg met ouders thuis. Het is van belang om ouders vanaf een vroegtijdig stadium te informeren en ze gedurende het veranderingsproces regelmatig op de hoogte te houden. Het bieden van een duidelijke toekomstvisie kan helpen weerstand weg te nemen en noodzakelijke veranderingen te implementeren. Voor ouders is het immers van belang om zeker te weten dat straks in de nieuwe situatie er inderdaad passend(er) onderwijs is voor hun zoon/dochter. In de situaties waarbij 'speciaal' en 'regulier' gaan invlechten moet er ook aandacht zijn voor adequate voorlichting aan de ouders van de reguliere school.

Medezeggenschap

Naast het informeren van alle ouders, nemen de medezeggenschapsraden van betrokken scholen (als MR of GMR) een aparte plaats in. De medezeggenschapsraden hebben expliciete bevoegdheden bij dergelijke trajecten. Niet alleen bij opheffing, overdracht en samenvoeging, maar ook bij het wijzigen van het schoolondersteuningsprofiel van de school. Het is aan het schoolbestuur om de medezeggenschap zorgvuldig te organiseren en de (g)mr gedurende het hele traject te informeren en op de juiste momenten om advies/instemming te vragen. In bijlage 1 staat meer informatie over de bevoegdheden van de medezeggenschapsraden bij opheffing, samenvoeging en fusie.

Vakbonden

In de cao PO is afgesproken dat werkgevers de vakbonden informeren over voorgenomen reorganisaties en fusies. Bij fusies is bovendien de instemming van de vakbonden noodzakelijk t.a.v. de personele consequenties cq. de arbeidsvoorwaardelijke gevolgen. In de cao PO is opgenomen dat de rechtspositionele gevolgen van reorganisaties, waaronder begrepen de opheffing van de instelling voorbehouden is aan het DGO (artikel 13, lid 5). Voor meer informatie over betrokkenheid vakbonden, zie ook bijlage 1.

Financiering

Het opheffen van een sbo/so school en doorgaan als een bao/sbo school met een specifiek profiel is van invloed op de bekostiging. Enerzijds door het vervallen van bijvoorbeeld vaste voet en directietoeslag. Anderzijds door het verschil in de ondersteuningsbekostiging. De bekostiging van de s(b)o-leerlingen vindt in de nieuwe situatie niet meer via DUO plaats, maar loopt via het samenwerkingsverband. Met het eigen samenwerkingsverband en ook aanpalende samenwerkingsverbanden moeten afspraken worden gemaakt over de ondersteuningsbekostiging van leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben in het bo/ sbo. Om de scholen zekerheid te bieden over de ondersteuningsmiddelen, is het van belang om deze afspraken meerjarig vast te leggen in het ondersteuningsplan. Zie bijlage 2 voor meer informatie over afspraken met samenwerkingsverband(en).

Afspraken met de gemeente over leerlingvervoer

Voor zowel leerlingen in het sbo als het so kan aanspraak worden gemaakt op leerlingvervoer. Wel kunnen de voorwaarden die daaraan worden gesteld verschillen. Het is dan ook raadzaam om hernieuwde afspraken te maken over leerlingvervoer als sbo leerlingen naar het bo gaan of so leerlingen naar het sbo. Deze (meerjarige) afspraken kunnen worden vastgelegd in het ondersteuningsplan. Met de betrokken gemeenten zullen verder afspraken gemaakt moeten worden over aanwending zorg vanuit samenwerkende zorginstellingen en jeugdhulp.

Samenwerkingsverband PO de Meierij

In het swv PO de Meierij lukt het de reguliere scholen om hun basisondersteuning te versterken. Een gevolg hiervan is een forse daling van het aantal sbo leerlingen in de regio. Deze daling heeft geleid tot een herbezinning (visievorming) op de positie van het sbo in relatie tot de gewenste ondersteuningsstructuur van het samenwerkingsverband.

In het voorjaar 2016 heeft een tweedaagse conferentie plaatsgevonden over dit vraagstuk met direct betrokkenen (brede vertegenwoordiging schoolbesturen BAO en SO en de directeurs SBO). De uitkomst van de tweedaagse is verwoord in een notitie die is voorgelegd aan de OPR en het bestuur van het samenwerkingsverband. De toekomstvisie waarbij de huidige populatie leerlingen sbo leerlingen passend onderwijs zullen krijgen op reguliere (verbrede) basisscholen wordt inmiddels breed gedragen. Er is eigenaarschap gecreëerd bij zowel de afzonderlijke schoolbesturen als bij het bestuur van het swv.

De essentie van de visie is: door de versterking van de basisondersteuning en arrangeren op basisscholen zullen er steeds minder TLV's sbo worden afgegeven. Dit heeft tot gevolg dat de sbo-scholen in de komende jaren op een verantwoorde wijze gefaseerd zullen worden afgebouwd met de bedoeling op termijn alle leerlingen van de sbo-school in te schrijven op een reguliere basisschool. Een aantal basisscholen worden scholen met een verbreed/specifiek profiel die ook passend onderwijs kunnen bieden aan (voormalige) sbo-leerlingen.

In de uitwerking van deze toekomstvisie werkt het swv met drie ontwikkelingsniveaus:

Niveau 1: doorontwikkeling basisondersteuning op de reguliere basisscholen en actief meedenken van alle basisscholen bij de herplaatsing van de sbo-leerlingen na afloop van een TLV. Bij elke sbo leerling wordt de vraag gesteld: wat is voor deze leerling nodig om verantwoord passend onderwijs te krijgen op een reguliere basisschool? Het gaat dus om actief overstapbeleid en het tegengaan van afgifte nieuwe TLV sbo.

Niveau 2: basisscholen met een verbreed profiel. Welke voorzieningen/faciliteiten hebben deze scholen nodig om de 'huidige en toekomstige sbo-leerlingen' passend onderwijs te bieden? Het swv spant zich vervolgens in om aan deze scholen expertise toe te voegen.

Niveau 3: het formele traject waarbij elke sbo school wordt afgebouwd onder gelijktijdige inrichting van een basisschool met een verbreed/specifiek profiel.

Als aandachtspunten voor deze transitie geeft het swv PO de Meierij mee:

- Zorg bovenal voor een duidelijke én gezamenlijk gedragen visie op de toekomstige inrichting (continuüm) van het swv; wat zijn nieuwe (organisatie)vormen die de realisatie van passend onderwijs ondersteunen (dit is een kans en geen bedreiging).
- Besteed veel aandacht aan communicatie hierover met besturen, scholen en OPR en neem hen in het proces goed mee.
- Bespreek met elkaar op deelregio- of wijkniveau wat de consequenties zijn van de gekozen richting. Dat vraagt om meer inclusief denken, een bijbehorende attitude en bovenal onderlinge afstemming en samenwerking tussen basisscholen en ook met het SO.
- Voor het sbo bestaat géén opheffingsnorm. Bij een dalend leerlingaantal op een s(b)o-school ontstaat er op een gegeven moment een soort kritische grens; wanneer komt de kwaliteit van onderwijs in het geding en wanneer wordt de draaglast te groot voor een kleinere team? Het swv PO de Meierij heeft schoolbesturen geadviseerd om deze grens op 23 leerlingen te stellen (een school met slechts twee sbo groepen is te klein).
- Zorg voor een open communicatie met personeel en juiste instemming en advies van de MR van de sbo scholen, waarbij ook een rol is weggelegd voor de MR van basisscholen die willen ontwikkelen tot een school met verbreed / specifiek profiel.
- Betrek vanuit goed werkgeverschap waar nodig pro-actief de vakbonden bij het proces van mobiliteit om later onnodige discussie en/of arbitrage te voorkomen.
- Tijdens het traject moet er aandacht zijn voor het verantwoord afbouwen. Daarbij gaat het om goede begeleiding (bij herplaatsing) van leerlingen, ouders en personeel.
- In de eindfase van het traject is sprake van het opheffen van de sbo-scholen. Als het gaat om een éénpitter, is er tevens sprake van liquidatie van het bestuur. Zorg voor goede afspraken m.b.t. overdracht leerlingen, personeel, materialen en activa. Ook huisvesting en gebouw daarin meenemen. En regel vereffening conform statuten.

Hoofdstuk 3. Belangrijke algemene aandachtspunten

1. Eigenaarschap bij schoolteams

Het belang om de schoolteams vanaf het begin een actieve rol te geven in het veranderingsproces is hierboven al benadrukt. Zij zijn het immers die straks het onderwijs in de nieuwe situatie met elkaar gaan vormgeven.

2. Proces

Voor de meer intensieve vormen van samenwerking/samenvoeging vragen om een zorgvuldig proces. Een proces waarbij niet alleen ingezoomd wordt op de inhoudelijke keuzes, maar ook tijd is voor kennismaking, opbouwen van onderling vertrouwen, creëren van draagvlak enz.. Voor het gehele proces is betrokkenheid van veel professionals (en stakeholders) van belang. We weten immers uit onderzoek dat "beleid en praktijk succesvol zijn wanneer deze voortdurend gevoed worden door kennis, vaardigheden en ervaringen van medewerkers uit alle lagen van het systeem."

Bij een scholenfusie gaat het om het in elkaar schuiven van twee of meer verschillende culturen. Teams (op en oop) zijn vaak gehecht aan de wijze waarop de eigen school is ingericht en zullen sommige zaken moeten loslaten. Dat vraagt niet alleen inhoudelijk overleg en afstemming, maar ook aandacht voor de zachte kant van het proces.

3. Ouders

De aandachtspunten voor het betrekken van ouders zijn misschien open deuren, maar worden toch genoemd:

- een duidelijke boodschap, die door alle partners op gelijke wijze wordt verwoord (waarom deze samenwerking/samenvoeging, wat is het beoogde eindresultaat, wat is de betekenis van de verandering voor de verschillende groepen leerlingen).
- continue communicatie, bij complexere situaties aan de hand van een communicatieplan, soms ook een gezamenlijk communicatiepunt /vertrouwenspersoon;
- betrokkenheid organiseren door de deuren open te zetten, inloopspreekuur te organiseren enz.

4. Afstemming met samenwerkingsverband(en)

Bij de samenvoeging van twee of meer scholen ligt de regie bij de verantwoordelijke schoolbesturen. Het samenwerkingsverband is hierbij om verschillende redenen een belangrijke partner. In de eerste plaats omdat het samenwerkingsverband verantwoordelijk is voor een dekkend passend aanbod voor alle leerlingen uit de eigen regio. In de tweede plaats om nieuwe (meerjarige) financieringsafspraken te maken.

5. Communicatie

In alle gevallen is het verstandig er rekening mee te houden dat er vanaf het begin een extra inspanning nodig is voor de communicatie en afstemming met alle betrokkenen, ook de stakeholders. Denk bij stakeholders niet alleen aan de gemeente, maar ook aan de wijkteams/het Centrum voor Jeugd en gezin, schoolmaatschappelijk werk en andere sociale partners.

Beslissingen over de toekomst van scholen liggen gevoelig. Vooral de opheffing van een school kan veel emoties oproepen. Het bestuur van een school beslist over het al dan niet sluiten van een school, maar wanneer de gemeentelijke politiek en ouders zich niet kunnen vinden in het besluit, kan dit veel commotie opleveren. Dit is te voorkomen door zorgvuldig en vooral tijdig te communiceren.

6. Inspectie

De inspectie ziet toe op de kwaliteit van het onderwijs aan de hand van toezichtkaders/onderzoekskaders. In een vroegtijdig stadium de onderwijsinspectie betrekken bij de plannen voor een beoogde intensieve samenwerking is zinvol. Een school met een specifiek profiel krijgt voor de (voormalige) so-leerlingen te maken met een ander onderzoekskader en het is goed om op de hoogte te zijn van de consequenties met betrekking tot de kwaliteitseisen.

Hoofdstuk 4. Landelijke ondersteuning invlechting

Op 20 januari 2017 heeft een tweede bijeenkomst invlechting/doorontwikkeling passend onderwijs plaatsgevonden. Op die bijeenkomst werden o.a. de uitkomsten van het NRO onderzoek 'Geïntegreerde voorzieningen voor specialistische onderwijszorg in samenwerkingsverbanden passend onderwijs (primair onderwijs)' gepresenteerd. De focus van dit onderzoek ligt op de vergaande samenwerking tussen sbo en so onderwijs (cluster 3 en 4). Het onderzoeksrapport staat op de [website evaluatie passend onderwijs.](#)

Uit de praktijkinitiatieven die in dit onderzoek zijn beschreven komen de volgende voorwaarden voor succes:

- Gezamenlijke visie/ ambitie + 'lijn' op de horizon versterking regulier BAO
- Continuïteit voor huidige S(B)O-leerlingen /ouders
- Facilitering leerkrachten
- Benodigde omvang voor behoud kwaliteit van expertise
- Eigenaarschap bij scholen
- Draagvlak, transparantie en communicatie
- Bestuurlijke integratie

Ondersteuning Passend onderwijs PO-Raad

Ook voor de komende periode worden er bijeenkomsten georganiseerd en komen er mogelijkheden voor ondersteuning beschikbaar. Via de nieuwsbrieven van de raden en de samenwerkingsverbanden zullen deze steeds worden aangekondigd.

Voor vragen kunt u terecht bij:

- . Venhar Sariaslan (v.sariaslan@poraad.nl) en
- . Dick Rasenberg (d.rasenberg@netwerklpo.nl).

Samenwerking met instellingen cluster 1 en 2.

Meer informatie over de mogelijkheden tot nauwere samenwerking tussen uw school of uw samenwerkingsverband met de instelling voor auditief en/of communicatief beperkte leerlingen, kunt u verkrijgen via het aanmeldpunt van de betreffende instelling in uw regio en/of met het landelijk bureau van Siméa. (www.simea.nl)

Meer informatie over de mogelijkheid tot nauwere samenwerking tussen uw school of uw samenwerkingsverband met de instellingen voor leerlingen met een visuele beperking kunt u verkrijgen via het aanmeldpunt van de betreffende instelling in uw regio via www.visio.org en www.bartimeus.nl

Bijlage 1 Opheffen van een school en bestuurlijke fusies (PO, SBO en SO).

Inleiding

In dit onderdeel van de handreiking vindt u zowel informatie over het opheffen van een school/vestiging als over bestuurlijke fusies en scholenfusie. Bij de toelichting is er aandacht voor de proceskant en de wettelijke voorschriften die met opheffing en fusies samenhangen.

Het opheffen van een school

Bij samenvoeging van twee scholen van ongelijke onderwijssoort (bao en s(b)o of sbo en so) wordt één school en één schoolsoort opgeheven. Het meest logisch is dat als een so- en een (s)bo-school of een sbo – en een bao-school door willen gaan als een (s)bo-school met een specifiek profiel, de so- respectievelijk de sbo-school wordt opgeheven. Een groot deel van de leerlingen is immers niet toelaatbaar binnen de andere (zwaardere) onderwijsvorm.

Opheffing

Het opheffen van een school of nevenvestiging gebeurt altijd per 1 augustus. In het geval een schoolbestuur besluit tot vrijwillige opheffing van een openbare s(b)o-school of een nevenvestiging daarvan, dan moet de gemeenteraad daar uiteindelijk over besluiten. In artikel 4 van het bekostigingsbesluit WPO en artikel 4 van het bekostigingsbesluit WEC is geregeld dat het bevoegd gezag binnen twee weken na een besluit tot opheffing van de school daarvan mededeling doet aan Onze Minister, gedeputeerde staten, de inspectie, en indien het een bijzondere school betreft, eveneens aan burgemeester en wethouders van de gemeente waarin de school is gelegen.

Zie verder www.duo.nl voor de praktische afhandeling van het opheffen van een school, zoals het invullen van het BRIN-mutatief formulier en de zaken die geregeld moeten worden in uw leerlingadministratiesysteem.

Schoolbesturen maken onderling afspraken over de overdracht van leerlingen en personeel, de borging van expertise, de inventaris en het schoolgebouw. Indien het gaat over een instelling met een specifiek profiel voor auditief en/of communicatief beperkte leerlingen dan worden vergelijkbare afspraken gemaakt tussen de school en de instelling.

Voor de openbare (speciale) basisscholen die in stand gehouden worden door verzelfstandigde schoolbesturen is in artikel 159 van de WPO vastgelegd dat het schoolbestuur de gemeenteraad uiterlijk op 1 augustus van het schooljaar voorafgaand aan de beoogde datum van opheffing moet informeren. Voor de openbare scholen voor speciaal onderwijs geldt dat de gemeenteraad uiterlijk 16

oktober voorafgaand aan de beoogde opheffingsdatum geïnformeerd moet worden (WEC, artikel 149).

Opheffingsnormen

Voor de sovso- scholen geldt de opheffingsnorm van 33 leerlingen, waarvan minimaal 8 vso leerlingen. Voor het so is de opheffingsnorm 25 leerlingen en voor het vso is de opheffingsnorm 29 leerlingen. Het sbo kent geen opheffingsnormen. Dit betekent dat het sluiten van een sbo- school niet door wetgeving wordt afgedwongen. In de meeste gevallen zal het sluiten van een sbo of so school in het kader van invlechting een eigen beleidskeuze zijn van de betrokken besturen (en het samenwerkingsverband).

Schoolgebouw

De gemeente heeft een wettelijke zorgplicht ten aanzien van passende huisvesting. Als een schoolgebouw na de opheffing van de school niet langer voor onderwijs wordt gebruikt dient het schoolbestuur dit te melden aan de gemeente; het volledige eigendom voor het gebouw gaat dan terug naar de gemeente. Als sprake is van benodigde uitbreiding in de huisvesting (extra lokalen) dient tijdig overleg met de gemeente plaats te hebben. De gemeente kan een huisvestings-aanvraag een plek geven op het gemeentelijke huisvestingsplan dat door de gemeenteraad wordt vastgesteld. Het kan gaan om tijdelijke, semi-permanente of permanente uitbreiding.

Medezeggenschap bij opheffen school

Artikel 11, aanhef en onder c, Wms schrijft voor dat het bevoegd gezag de MR vooraf in de gelegenheid stelt om advies uit te brengen over elk door het bevoegd gezag te nemen besluit met betrekking tot beëindiging van de werkzaamheden van de school. Artikel 17 Wms voegt daar nog enkele specifieke voorschriften aan toe voor de werkgever, opdat er een zorgvuldig adviestraject tot stand komt. Naast de adviesbevoegdheid van de MR geeft de Wms de personeelsgeleding, de oudergeleding en de leerlinggeleding ieder een eigen instemmingsbevoegdheid bij een voorgenomen besluit tot regeling van de gevolgen voor het personeel respectievelijk de ouders en leerlingen over de beëindiging van de werkzaamheden van de school.

Bestuurlijke fusie/bestuursoverdracht

Een besturenfusie is strikt genomen het samengaan van twee of meer rechtspersonen tot één rechtspersoon, een stichting of een vereniging. In het onderwijsjargon wordt onder besturenfusie ook begrepen de situatie waarin het bevoegd gezag over scholen wordt overgedragen aan een nieuwe of bestaande rechtspersoon.

Bij de situatie waarin scholen worden overgedragen aan een ander bestuur zijn er twee mogelijkheden:

1. Beide bestaande rechtspersonen worden opgeheven en een nieuwe rechtspersoon wordt opgericht. De onder de oorspronkelijke rechtspersonen ressorterende scholen komen onder het

bevoegd gezag van de gefuseerde rechtspersoon te staan. De oude rechtspersonen gaan op in de nieuwe en er blijven dus geen, al dan niet 'lege', rechtspersonen achter.

Het oprichten van een nieuwe rechtspersoon wordt gevolgd door de overdracht van scholen door betrokken besturen naar die nieuwe rechtspersoon. De statuten worden in een notariële akte vastgelegd. De notaris maakt naast de akte waarin de statuten worden vastgelegd, twee akten van overdracht, voor elke rechtspersoon één. De nieuwe rechtspersoon vraagt bij de belastingdienst een werkgeversnummer aan en een administratienummer bij OCW (werkgeversnummer).

2. De situatie waarbij één rechtspersoon blijft bestaan. De statuten van die rechtspersoon wordt gewijzigd. De notaris legt de gewijzigde statuten in een akte vast. De andere rechtspersoon draagt zijn school/scholen over aan de rechtspersoon met de nieuwe statuten. Er wordt een akte van overdracht gemaakt. Het is niet nodig om een nieuw werkgeversnummer aan te vragen. Alle administratie kan met een bestaand administratienummer worden afgehandeld.

Die rechtspersoon gaat dus het bevoegd gezag over meer scholen voeren. De overdragende rechtspersoon voert nog slechts het bevoegd gezag over minder scholen, of blijft zelfs bestuurlijk 'leeg' achter als betrokken school de enige school was.

Wetsartikelen en fusiedatum

De bestuursoverdracht voor het so is geregeld in artikel 58 van de WEC, voor het sbo en bao in artikel 49 van de WPO (voor openbaar onderwijs) en artikel 56 (bijzonder onderwijs).

Een scholenfusie kan alleen per 1 augustus plaatsvinden. Dat is anders dan bij een besturenfusie, want die kan op elk moment plaatsvinden (meestal gebeurt dit per 1-1 omdat je dan geen gebroken boekjaren hebt).

Andere samenwerkingsmogelijkheden

Ook is het mogelijk, dat twee rechtspersonen niet overgaan tot fusie of bestuursoverdracht, maar gezamenlijk een holding oprichten of een personele unie aangaan. Zie voor meer informatie over vormen van bestuurlijke samenwerking de hieronder genoemde brochure 'Samen aan de slag met leerlingdaling'.

Fusietoets

Voor besturenfusies (dus overdracht van scholen naar een bestaand of nieuw schoolbestuur) en fusies tussen gelijksoortige scholen geldt in veel gevallen de fusietoets. Zie voor uitzonderingen de website van de commissie fusietoets onderwijs (CFTO), www.cfto.nl. Voor goedkeuring door de CFTO moet een fusie-effect rapportage worden opgesteld (FER).

Laatstelijk is enige versoepeling in de voorwaarden voor fusie gekomen, maar er bestaan nog steeds vrij stringente voorwaarden voor fusies. ([zie Kamerbrief, 1 november 2016, fusietoets](#)).

Bij een samenvoeging van een sbo- en bao school of een sbo- en so-school is de fusietoets niet aan de orde. Het is wel verplicht om een FER op te stellen (WPO, artikel 64 a, lid 3). De gemeente (B&W) moet advies geven over de FER.

Bij een besturenfusie waarbij een so-school is betrokken geldt altijd de eis van de fusie-toets. De uitzonderingen die gelden voor een besturenfusie met bao/sbo-scholen gelden namelijk niet voor de so-scholen, waardoor de hele besturenfusie toets plichtig is.

Bij de aanvraag van de fusie-toets hoort een instemmingsverklaring van de betrokken (G)MR-en op de fusie-effectrapportage en een advies van het college van Burgemeester en Wethouders van de gemeente waar de school/scholen zijn gevestigd.

Fusiecompensatie

Als een bao en sbo of een sbo en so school samengaan, zijn er geen fusiecompensatie-middelen beschikbaar, zoals die er wel zijn bij een fusie tussen twee gelijksoortige scholen. (fusieregeling van 2015). Vanaf 1 augustus 2017 komt er wel een regeling bijzondere bekostiging voor situaties waarin een bao en een sbo school samengaan. Deze concept-regeling kunt u hier downloaden

Fasering fusietrajecten en medezeggenschap

Voor alle fusietrajecten geldt dat het belangrijk is dat met alle belanghebbenden, maar in het bijzonder met ouders en leerlingen regelmatig afstemming plaatsvindt. Aangezien de (g)mr wettelijke bevoegdheden heeft bij opheffing en fusie, is het logisch om de (g)mr vanaf het begin van het proces mee te nemen. Fusie trajecten verlopen in de regel volgens een bepaald stappenplan, te weten:

1. intentie fase

In deze fase vinden verkennende gesprekken plaats met mogelijke fusiepartners. Er wordt een eerste analyse gemaakt van zaken als: doel fusie, mogelijke gevolgen, analyse van de situatie bij beide partners, beoogde 'winst' van de fusie etc. Voor de medezeggenschap is de inrichting van het fusieproces een belangrijk aandachtspunt binnen het intentiebesluit. De belangrijke vragen daarbij zijn: wat wordt er onderzocht, hoe is de werkwijze(werkgroepen), wie is daarbij betrokken, en wordt de (g)mr tussentijds geïnformeerd? Als in het proces essentiële zaken niet zijn onderzocht en niet in de FER zijn meegenomen, dan kan de (g)mr met recht stellen dat er onvoldoende informatie voorhanden is om de instemming te geven aan de fusie. Juist daarom doet het bestuur er verstandig aan om de (g)mr ook vooraf te committeren via het vragen van instemming met het voorgenomen fusieproces/intentiebesluit.

Deze fase eindigt dus met het ondertekenen van een intentieverklaring door de betrokken besturen. In deze intentieverklaring staat in

¹ Artikel 12, lid 1 aanhef en onder a, Wms, artikel 13, lid 1 aanhef en onder a, Wms en artikel 14, lid aanhef en onder a, en lid 3, aanhef en onder a, Wms.

ieder geval welke besturen/scholen per wanneer willen fuseren of welke school/scholen aan een ander bestuur worden overgedragen.

Een intentieverklaring kan naast het 'wie' en 'waarom' ook alvast iets zeggen over het 'wat'. De Ambelt en de besturen van reguliere scholen voort voortgezet onderwijs hebben in een intentieovereenkomst tevens de basisafspraken voor overname opgenomen. Daarmee geven de besturen inzicht in de keuzes die gemaakt worden bij de overdracht en dat biedt vanaf het begin houvast voor het personeel en de ouders.

2. Onderzoeksfase

In deze fase wordt onderzoek verricht naar de haalbaarheid van de fusie. Er worden vaak werkgroepen ingericht die verschillende thema's nader onderzoeken zoals onderwijskundig beleid, personeelsbeleid, organisatie en financiën. Aan het einde van dit traject wordt een onderzoeksrapport/fusierapport opgesteld. In de onderzoeksfase vindt het nader overleg plaats met de vakbonden over de personele gevolgen, conform artikel 13.5 in de cao Primair Onderwijs. In deze fase wordt ook een fusie-effect rapportage (FER) opgesteld, een wettelijke eis (zie www.fusietoets.nl).

3. Besluitvorming

Op basis van het onderzoeksrapport/fusierapport nemen de besturen een voorgenomen besluit. Dit voorgenomen besluit wordt voor instemming aan de (g)mr voorgelegd, zoals bedoeld in artikel 10,h van de WMS. Het gaat hierbij om een instemmingsbevoegdheid van de gehele raad. Naast instemming met het fusiebesluit, moet de (g)mr ook om instemming op de FER worden gevraagd. De (g)mr moet dus twee afzonderlijke besluiten nemen. Vervolgens nemen de bestuurders een definitief besluit. Bij een vereniging zal de fusie ter instemming worden voorgelegd aan de Algemene Ledenvergadering. Bij stichtingen is de goedkeuring meestal geregeld in de statuten.

Overige medezeggenschap

Tijdens de onderzoeksfase kunnen voor de de (g)mr ook formele advies- en instemmingsbevoegdheden aan de orde zijn. Bijvoorbeeld als het gaat om de aanstelling van een interim-directeur, een vacaturestop, of om het uitstellen van geplande investeringen.

Nieuwe school en medezeggenschap

Hierbij is het Besluit medezeggenschap onderwijs relevant (zie ook artikel 40 lid 2 WMS). Vanaf de fusiedatum is de standaardregel dat beide mr'en (voltallig) de voorlopige medezeggenschapsraad (vmr) van de fusieschool vormen. En dat die vmr met het bestuur overlegt over een eventueel nieuw reglement en vervolgens zorgdraagt voor de verkiezing van de definitieve mr.

Een andere optie is dat beide mr'en, voorafgaand aan de fusiedatum, samen met het bestuur tot een nieuw reglement komen, en de verkiezing organiseert voor een definitieve mr die al meteen bij de start van de fusieschool kan aantreden.

Gevolgen personeel en cao PO

Bij een bestuurlijke fusie of overdracht worden alle rechten en verplichtingen van het voormalige bestuur jegens het personeel overgedragen aan het bestuur waar het personeel komt te werken. In de cao PO is afgesproken dat de werkgevers de vakbonden informeren over de voorgenomen reorganisaties en besturenfusies. In overleg met de bonden wordt vervolgens vastgesteld of er arbeidsvoorwaardelijke gevolgen zijn voor het personeel, er zullen in dat geval in DGO afspraken gemaakt worden om de arbeidsvoorwaarden zo goed mogelijk te harmoniseren. Bij fusies, overdracht of opheffing van een school is bovendien instemming van de vakbonden noodzakelijk t.a.v. de personele consequenties cq arbeidsvoorwaardelijke gevolgen (via het voeren van Decentraal Georganiseerd Overleg, artikel 13, lid 5). Door de vakbonden vroegtijdig te betrekken kunnen zij behulpzaam zijn bij het informeren van het personeel, in de praktijk blijkt dat goed te werken en voor draagvlak en begrip onder het personeel te zorgen.

In de cao PO zijn ook de regelingen over het werkgelegenheidsbeleid, dan wel ontslagbeleid opgenomen die gelden bij een bestuurs-overdracht/bestuurlijke samenvoeging. In artikel 10.5a de voorschriften voor het bijzonder onderwijs, in artikel 10.5b de voorschriften bij een bestuursoverdracht/bestuurlijke samenvoeging openbaar onderwijs.

Meer informatie

Voor meer informatie verwijzen we naar de volgende publicaties/websites:

- Op de website www.leerlingdaling.nl is de meest actuele informatie terug te vinden over o.a. de fusietoets en fusiecompensatie.
- Kraan, N. en van Wendel de Joode, R., [Samen aan de slag met leerlingdaling](#), Twijnstra /Gudde en Common Eye, uitgave OCW.
- Voor informatie over de fusietoets, zie www.cfto.nl
- Zie ook www.infowms.nl voor informatie over medezeggenschap.
- Op de website van www.duo.nl staat praktische info over het opheffen van scholen en fuseren.
- Fusiegedragsregels, brochure van de SER
- Barkhuysen, T en Claessens, M., [Fusies in het PO-SO/VSO-VO – handvatten bij toepassing fusietoets, februari 2013](#)
- Handreiking aan de MR voor het voorstellen van alternatieven bij fusie of sluiting van een school, [Expertisecentrum Onderwijsgeschillen](#).
- Voor ondersteuning op het gebied van medezeggenschap kunt u contact opnemen met de vakcentrales.

Bijlage 2.

Afspraken binnen en met omliggende samenwerkingsverbanden BAO-SBO en SO

In deze bijlage informatie over met name bekostigingsaspecten die het gevolg zijn van de keuze om intensief samen te werken.

1. Wijze van bekostiging

Indien een bo en een sbo samengaan betekent dit voor de bekostiging dat:

- De ondersteuningsbekostiging voor de sbo leerlingen (op basis van de zogenoemde 2% regeling) niet meer automatisch worden toegekend.
- Met het samenwerkingsverband moeten afspraken worden gemaakt voor de bekostiging van 'profielleerlingen'.

Indien een sbo en so school verder gaan als sbo school dan betekent dit dat:

- Alle leerlingen een tlv voor toelating tot de sbo moeten hebben. De leerlingen die voorheen in het so zaten, gaan meetellen bij de sbo leerlingen (en meetellen voor de zogenoemde 2% regeling).
- Met het samenwerkingsverband moeten afspraken worden gemaakt over aanvullende ondersteuningsmiddelen voor 'profielleerlingen'.

In beide situaties geldt dat ook met aanpalende samenwerkingsverbanden afspraken gemaakt moeten worden over het betalen van de (hogere) ondersteuningsmiddelen voor 'profielleerlingen' op de (s)bo school. Alleen dan kan een school met een specifiek profiel beleid maken voor deze 'profielleerlingen'. Het is belangrijk om hierover meerjarige afspraken te maken met elkaar, die vastgelegd worden in het ondersteuningsplan van het samenwerkingsverband.

2. Gerichte aandachtspunten sbo school met specifiek profiel

Voor een sbo school met specifiek profiel gelden de volgende specifieke aandachtspunten die samenhangen met de bekostiging.

a. Bekostiging

In deze situatie schrijft de so-school de leerlingen uit en de sbo schrijft in. Dit betekent ook dat de bekostiging van de so-TLV wordt beëindigd, en het samenwerkingsverband voor deze leerlingen een sbo-TLV moet afgeven.

Aangezien er sprake zal zijn van intensievere begeleiding of groepsgroottes die de sbo-bekostiging overstijgen, kan het samenwerkingsverband overwegen voor de voormalige so-leerlingen (en latere nieuwe leerlingen met een vergelijkbare onderwijsbehoefte) een arrangement toe te kennen dat even groot is als het verschil tussen de ondersteuningsmiddelen voor het sbo en het categorie-tarief van de voormalige SO-TLV. In feite verloopt het dan 'budgettair neutraal'.

b. Verhuizing buiten het samenwerkingsverband

Indien de leerling met een "sbo-TLV met so-arrangement" verhuist en alleen op een so-school terecht kan, ontstaat er een situatie waarbij het samenwerkingsverband opnieuw aan zet is om een (nieuwe) so-TLV af te geven. De leerling is immers eerder toelaatbaar geacht voor het so. Als de leerling naar een school gaat buiten het eigen samenwerkingsverband, is het de huidige school voor "sbo-plus" die de so-TLV aanvraagt. Met andere woorden het huidige samenwerkingsverband blijft de bekostiging verzorgen, ook als de leerling buiten de eigen grenzen geplaatst wordt.

c. Afspraken met andere samenwerkingsverbanden over "inkomende" leerlingen

Indien de sbo-plus een leerling met een so-TLV van een ander samenwerkingsverband passend onderwijs kan geven en deze inschrijft, kan ze deze TLV niet registreren. Er moet dan een nieuwe TLV voor het sbo worden afgegeven. Er zal dus alleen bekostigd kunnen worden door het andere samenwerkingsverband, indien deze bereid is op dezelfde wijze te bekostigen als het samenwerkingsverband waarin de school staat. Zoals gezegd is dit ook voor dit samenwerkingsverband een budgettair neutrale exercitie. Een tijdige afspraak in het kader van het regionale dekkend netwerk kan misverstanden voorkomen.

Indien een bao/sbo school met specifiek profiel te maken krijgt met een groei van het aantal 'profielleerlingen' dan zal het samenwerkingsverband hier afspraken over moeten maken. Dit kunnen leerlingen uit het eigen samenwerkingsverband zijn of leerlingen met een TLV uit andere regio's. Dat kan conform de regeling rond de 'groeitelling SO' van 1 februari.

3. Gerichte aandachtspunten voor een bao school met specifiek profiel

Voor een bao school met specifiek profiel gelden de volgende specifieke aandachtspunten die samenhangen met de bekostiging.

a. Bekostiging zonder TLV

Bij samenvoeging van sbo met regulier basisonderwijs is er geen noodzaak meer om een sbo-TLV af te geven. Wel kan het samenwerkingsverband overwegen om deze nog steeds te verstrekken. Dit kan in het belang van leerling en ouders zijn, bijvoorbeeld bij verhuizing, maar ook voor de registratie van het samenwerkingsverband, in het kader van arrangementstoekenning en de 2% regeling.

Aangezien er sprake zal zijn van intensievere begeleiding die niet tot de gebruikelijke basisondersteuning van de basisschool gerekend mag worden, kan het samenwerkingsverband voor de voormalige sbo-leerlingen (en latere nieuwe leerlingen met een vergelijkbare onderwijsbehoefte) een arrangement toekennen, waarbij het bedrag gelijk is aan de ondersteuningsmiddelen voor het SBO (personeel en materieel). Het samenwerkingsverband kan hierbij het landelijk gemiddelde bedrag kiezen (gebaseerd op de GPL).

Bij een samenvoeging op 1 augustus zal de basisschool gebruik maken van de groeiregeling zoals het basisonderwijs die kent. Deze is echter voor de rest van het kalenderjaar alleen van toepassing op de personele lumpsum, zodat het samenwerkingsverband de middelen voor de materiële instandhouding moet compenseren (t/m 31 december).

b. De 2% grens

Het sbo ontvangt tot op heden ook rechtstreeks van het rijk de ondersteuningsmiddelen alsof zij 2% van het aantal leerlingen (bao+sbo) van het samenwerkingsverband heeft. Indien er meerdere sbo-scholen zijn, gaat dit naar rato van het leerlingenaantal van deze sbo-scholen.

Indien een sbo-school wordt samengevoegd met een basisschool wijzigt het deelnamepercentage, en dus ook de bekostiging die aan de 2%-grens is gerelateerd. Hierbij zijn drie situaties denkbaar:

I. Na de samenvoeging zijn er geen sbo-scholen meer in het samenwerkingsverband.

In dit geval gaan alle ondersteuningsmiddelen op basis van de 2%-grens naar het samenwerkingsverband. Het samenwerkingsverband kan uit deze middelen de nieuwe arrangementen op de school voor bao-plus bekostigen.

II. Na samenvoeging zijn er nog (een of meerdere) sbo-scholen in het samenwerkingsverband en het (formele) deelnamepercentage blijft 2% of meer.

Dit leidt niet tot verdere afspraken of acties, de resterende sbo-scholen ontvangen de middelen die zij nodig hebben. Het samenwerkingsverband heeft in de praktijk een lagere overdrachtsverplichting en hogere uitgaven aan arrangementen.

III. Na samenvoeging zijn er nog (een of meerdere) sbo-scholen in het samenwerkingsverband en het (formele) deelnamepercentage is lager dan 2%.

In dit geval neemt het surplus aan ondersteuningsmiddelen van de bestaande sbo-scholen toe. De uitwerking is afhankelijk van de huidige situatie. Als het nu al zo is dat de sbo-scholen dit surplus terugbetalen aan het samenwerkingsverband, dan zal dit bedrag toenemen. Indien er nu niet terug wordt betaald, maar er diensten voor worden verricht, dan zal er onderscheid gemaakt moeten worden tussen een bedrag waarvoor diensten worden verricht en een terug te betalen bedrag. Een alternatief is om dit te heroverwegen, aangezien het anders wel complex wordt.

c. Afspraken met andere samenwerkingsverbanden over “inkomende” leerlingen

Ook voor de bao-plus samenvoeging geldt dat het nodig is om tijdig afspraken met omliggende samenwerkingsverbanden te maken. Deze afspraken zijn noodzakelijk voor leerlingen met een sbo-TLV afkomstig uit een ander samenwerkingsverband. Uw samenwerkingsverband besluit of de leerling op de bao-plus kan worden

geplaatst, eventueel met een (sbo-)arrangement. Dan is er geen sprake van grensverkeer (de inschrijvende school is immers geen sbo), zodat ook hier alleen bekostiging plaatsvindt als het samenwerkingsverband waarvan de leerling afkomstig is, bereid is de arrangementskosten te betalen.